

Weszely Ödön munkássága a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetemen

Az életrajz papírra vetése előtt célszerű utalni a Carlyle-kételyre, amely szerint egy jól megírt életrajz csaknem olyan ritka, mint egy jól eltöltött élet (Benke, 1998). A dolgozat írójaként tudatában vagyok annak az egyéni korlátnak, hogy – bár több, a tárgyhoz kapcsolódó irodalmat elolvastam és feldolgoztam, azonban ettől még – nem vagyok a téma szakértője. Ezért elsősorban azokra a már megírt életrajzokra támaszkodom, amelyek sokkal alaposabb feltárássra épülnek. Ezek Benke József, Komlósi Sándor és Németh András munkái.

Weszely Ödön Weszely György kocsigyártó és Milics Ilona (aki egy szentendrei szerb birtokos család leszármazottja) varrónő fiaként 1867. augusztus 23-án Pesten született. Polgári iskolába járt, amikor édesapja viszonylag fiatalon – 44 évesen – meghalt. A biztos anyagi támasz nélkül maradt édesanyának nehéz terhet jelentett négy gyermekének eltartása és taníttatása, különösen akkor, amikor Weszely Ödön egyik tanára ösztönzésére különbözeti vizsgával a belvárosi főreáliskolába került. Saját költségeinek fedezéséhez tanítványok vállalásával maga is hozzájárult. Osztályában nem tartozott a legelismertebb tanulók közé, azonban az iskolai önképző körben többször díjazták verseit, elbeszéléseit, amelyek közül néhány meg is jelent. Ilyen irányú fejlődésére elsősorban irodalomtanára, *Riedl Frigyes* volt hatással, akivel az egyre mélyülő tanár–diák kapcsolata a későbbiekben barátsággá alakult. Főreáliskolai érettségijét 1886-ban tette le, majd megszerezte a latin és a görög különbözeti vizsgákat is.

A budapesti egyetem bölcsészkarára 1887-ben iratkozott be, ahol elsősorban magyar és német filológiai tanulmányokat folytatott, de filozófiai és pedagógiai tárgyu előadásokat is hallgatott. Tanárai közül *Gyulai Pál*, *Heinrich Gusztáv*, *Lubrich Ágost*, *Horváth Cirill* és *Kármán Mór* nevét érdemes említeni mint olyanokét, akik Weszely Ödönre a legnagyobb hatással voltak. Gy-

lai Pál *Kazinczy Ferenc*: A szép Anikó című elbeszélésének gondozásával bizza meg, Heinrich Gusztáv pedig több cikkét jelenteti meg az Egyetemes Philológiai Szemlében, illetve beajánlja a Pallas Lexikon német irodalomtörténeti szócikkeinek összeállítására.

Báró *Eötvös Loránd* ajánlatára még egyetemi hallgatóként *Horváth Boldizsár* házához kerül mint a politikus magántitkára. Ez a szerep segíti a fiatal Weszely Ödönt a politikai életben való tájékozódásban, illetve a hatékony és diplomatikus érintkezésben.

Bölcsészdoktori szigorlatát 1894-ben tette le, amelynek tárgyai a magyar irodalom, a német filológia és az esztétika voltak. Közben készült a tudományos pályára, a gyakorlati tanítással is állandó kapcsolatot tartott. Már 1889-től kezdődően tanított elemi iskolában, az 1890–91-es tanévben a gyakorló főgimnázium rendkívüli tagja. Miután a nyelvi szakcsoportból letette a polgári iskolai tanítói vizsgát, polgári iskolai tanárként is több iskolában tanított. Saját tantárgyai mellett 1895-től kezdődően a tanítóképzőben pedagógiát is tanít. A középiskolai tanári képesítést viszonylag későn, csak 1899-ben szerzi meg magyar és német nyelvből, illetve irodalomból.

Már viszonylag nagy tapasztalattal rendelkező pedagógus, amikor 1899-ben tanárként visszakérült abba a főreáliskolába, amelybe különbözeti vizsgával diákként is sikerrel jelentkezett. Hét évvel később (1906-ban) már az iskola igazgatójává avat-

ják. Az említett főreáliskola 1903–04-es tanévről szóló értesítője Weszely Ödönről így ír (idézi Németh András, 1990.):

Weszely Ödön dr. bölcsész tudor, a magyar, a német nyelv és irodalom rendes tanára, az országos királyi rajztanárvizsgáló bizottság tagja, a budapesti magyar zene egyesület és zeneiskola tiszteletbeli tagja, a Magyar Paedagógiai Társaság rendes tagja, a Philológiai Társaság választmányi tagja, az országos középiskolai tanáregylet és a philosophiai társaság rendes tagja. Szolgálati éve ezen intézetnél 6, a székesfőváros szolgálatában 14 év. (1)

Tanári tevékenységének önreflexiójaként értékelhető Weszely Ödön tankönyvírói munkássága, amely során az addig sokszor unalmas és erőltetett nyelvtani példamondatokat a hazai klasszikus irodalom szemelvényeivel helyettesíti. Ebben a folyamatban saját tapasztalataira támaszkodik, de felhasználja a legjobb hazai és külföldi példákat is. Több módszertani megoldása a mindennapi gyakorlat részévé vált.

Az 1890-es évek közepén Weszely Ödön érdeklődése egyre inkább a pedagógia alapvető kérdései felé fordult. Ennek előzményei egyetemi tanulmányaira és a gyakorló főgimnáziumban betöltött rendkívüli beosztására nyúlnak vissza. Az egyetemi tanulmányai során a pedagógiai előadásokon és a tanárképző intézetben is találkozhatott Kármán Mórral, akivel tartós személyes kapcsolatba került. Kármán Mórt még 1869-ben Eötvös József azzal a feladattal bízta meg, hogy ösztöndíjasként utazzon el Lipcsébe a tanárképzés gyakorlatának tanulmányozása céljából. Lipcsében ekkor már eredményesen működött az a pedagógiai szeminárium és gyakorló iskola, ame-

lyet 1862-ben *Tuisikon Ziller* alapított azzal a céllal, hogy *Johann Friedrich Herbart* pedagógiáját nagyobb hatásfokkal terjessze, illetve azt továbbfejleszthesse.

Kármán Mór Lipcsében tartózkodása idején Ziller pedagógiai szemináriumában tanult *Wilhelm Rein* is, akivel Kármán Mór barátságot kötött. Kapcsolatuk akkor is fennállt, amikor Rein 1885-ben Jénában átvette *Karl Volkmar Stoy* katedráját. Abban az időben már működött Jénában is a pedagógiai szeminárium és a hozzá tartozó gyakorló iskola, amelyet Rein a neveléstudomány nemzetközi rangú központjává fej-

lesztett. Itt alakult ki a gyakorlati képzésnek az a rendszere – előkészítés, nyilvános bemutató tanítás, a tanító önkritikája, a hivatalos bíráló kritikája, végül az általános vita –, amelyet a hazai gyakorló iskolák ma is többé-kevésbé alkalmaznak. A jénai műhely hírének elterjesztésében különösen sokat segített az a Rein által megszervezett és több évtizeden át működő nyári nemzetközi pedagógiai tanfolyam, amelyre hazánkban is rendszeresen érkeztek

érdeklődők. A tanfolyamok irányítását 1895-től kezdődően egy nemzetközi bizottság vette át, amelynek Kármán Mór is tagja volt, ugyanakkor a hazai szervezés feladatait is ellátta.

Kármán Mór felhívta Weszely Ödön figyelmét erre a nemzetközi tanfolyamra, aki 1895 augusztusában a nyári kurzus hallgatójaként ismerkedett meg Rein pedagógiai munkásságával. Valószínűleg ennek a hatásnak volt abban alapvető szerepe, hogy Weszely Ödön egyre inkább bekapcsolódott a hazai pedagógiai közéletbe. Jénai tapasztalatairól 1896-ban számol be a Magyar Paedagógia lapjain. Első önálló peda-

Ebben az időszakban született tankönyvei az alábbiak:

- *Stilisztika polgári iskolák és felső leányiskolák számára. 1893.*
- *Módszeres magyar nyelvtan. 1896.*
- *Magyar olvasókönyv a polgári fiúiskolák számára III. 1904.*
- *A magyar irodalom ismertetése. 1904.*
- *Poétika, retorika és olvasókönyv. 1906.*
- *Magyar nyelvi olvasókönyv. 1906.*
- *A magyar irodalom története iskolai használatra. 1907.*

gógiai tanulmánya 1897-ben jelenik meg. A paedagógia a tudományok sorában címmel. Ettől kezdődően folyamatosan jelen van a pedagógiai közéletben, felolvasó üléseken szerepel, vagy folyóiratokban publikál, ezt igazolják az alábbi írások.

A Magyar Paedagógiai Társaság 1894-ben Weszely Ödönt felveszi kültagjai sorába, 1902-ben pedig rendes tagjává választja. Székfoglaló előadását azonban csak 1904 áprilisában tartja meg nagy sikerrel. Előadásának címe: Egyéni és társadalmi pedagógia. (A Magyar Paedagógiai Társaság alapszabálya szerint a rendes tagok száma maximum 100 fő lehet, ezért az új tagok bejutása korlátozott.)

Weszely Ödön életének újabb fordulatát *Bárczy István* 1906-os polgármesterré választása eredményezi. Weszely és Bárczy már polgári iskolai tanárként megismerték egymást, így barátságuk ekkorra már tizenöt éves múltira tekint vissza. Valószínűleg ez az alapja annak, hogy Bárczy az alaposan átgondolt és nagyívű várospolitikai programjának közoktatási részét Weszelyre bízta. Ennek lényegét *Németh András* az alábbiak szerint írja le (Németh, 1990.):

A program központi eleme a kultúrpolitika, ezen belül a közoktatási kérdések kiemelt szerepe, ezzel is hangsúlyozva a széles néptömegek kulturálódásának szükségességét. Bárczy István felismerte, hogy nagyszabású tervei csak úgy valósulhatnak meg, ha a főváros és az ország ügyeinek intézésébe a nép szélesebb rétegeinek is beleszólást biztosítanak. A program szerkesztésének része az a jelentős iskolaépítési prog-

ram, amelynek keretében 36 nagyobb és 19 barakkiskola építését határozták el. Az elképzelés különleges gyorsasággal 1909. és 1912. között szinte teljes mértékben megvalósult. ... A nagyszabású reformmunkálatok során Weszely Ödön tevékeny-

sege négy fő területen összpontosult:

– megszervezi a főváros szakfelügyeleti rendszerét, amely a későbbi országos szervezetnek is mintául szolgál,

– megszervezi és vezeti Budapest iskoláinak tantervi munkálatait, megteremti a főváros magasabb igényeinek megfelelő városi iskolát, létrehozza a Fővárosi Pedagógiai Szemináriumot, amelynek első igazgatója lesz (t. i.: Weszely Ödön),
– feladatainak lényeges területe az a publikációs tevékenység, amelyet a Bárczyval létrehozott folyóirat, a Népművelés hasábjain kifej-

tett a polgármester kultúrpolitikai reformja fő teoretikusaként, elméletileg is megalapozva a reformmunkálatokat. (2)

A Fővárosi Pedagógiai Szeminárium 1912-ben Weszely Ödön irányításával kezdte meg működését. Az intézmény az első időszakban összesen két önálló munkatárssal rendelkezett, az egyik az igazgató, a másik pedig *Glockler Lajos* vezetőtanár volt. (A későbbiek folyamán Weszely Ödön többször összeütközésbe került ezzel a Glockler Lajossal, aki megkísérelte Weszely egyetemi professzori kinevezését is megakadályozni.) Saját oktatói testületet az intézet nem alakított ki. A kor legnevesebb kutatóit és tudósait hívták meg előadókként, hogy a legfrissebb kutatási eredményeket a hallgatók a gyakor-

-
- *A magyar írásbeli dolgozatok. 1899.*
 - *A fogalmazás tanításának módszere. 1899.*
 - *Az irodalomtanítás módszeréről. 1903.*
 - *Grammatika és pedagógia. 1903.*
 - *Egyéni és társadalmi pedagógia. 1904.*
 - *Pedagógia (Nevelés- és tanítástan). 1905.*
 - *Népiszkolai tanítástan és módszertan. 1905*
 - *Az akarat nevelése (Fordítás Payot-tól). 1905.*
 - *Reformiskolákról. 1906.*
 - *A pedagógia és pszichológia viszonya. 1907.*
 - *A modern pedagógia útjain (Tanulmánykötet). 1909.*
-

latba közvetlenül átültethessék. A sikeres kezdés eredményeként 1912-től Budapesten nem alkalmaztak olyan kezdő tanítókat, akik a tanfolyamot el nem végezték. Az elméleti képzés mellett a szemináriumhoz két gyakorló iskola is kapcsolódott, amelyekben minden osztály minden tantárgyának tanítása egy szigorúan kötött beosztás szerint megfigyelhető volt. Valószínűleg e konstrukció kidolgozásában Weszely a Rein-szemináriumon látottakat is felhasználta és a gyakorlatban alkalmazta is. 1913-tól kezdődően már próbatanításokat is szerveztek.

A Pedagógiai Szemináriumon belül az indulás pillanatától három laboratórium is szerveződött, ezek a fizikai, a pszichológiai és a pedagógiai laboratóriumok voltak. A pedagógiai laboratóriumot Weszely Ödön vezette. Később – valószínűleg praktikus okokból – a pedagógiai és a pszichológiai részlegeket összevontan működtették. A laboratóriumok felszereltsége fokozatosan épült ki, és így vállalni tudták a magyarországi gyermektanulmány bázisintézményének szerepét is. Ez a tevékenység Weszely Ödön vezetésével egészen 1918-ig, a pozsonyi egyetemi professzori kinevezéséig tartott.

Az 1906-ban alapított Népművelés című folyóirat Weszely Ödön vezetésével gyorsan kialakítja profilját. Rendszeresen foglalkozik a kultúrpolitikai reform, a gyermekvédelem, a gyermektanulmány, a pedagógia elméletének és gyakorlatának a kérdéseivel, az európai pedagógiai irányzatokkal, a lélektani iskolákkal, a népművelés és népnevelés általános problémáival, de beszámol a Népművelő Társaság létrejöttének körülményeiről és a Magyar Gyermektanulmányi Társaság életéről is. Ebben az

időszakban Weszely Ödön is elsősorban ebben a lapban teszi közzé tanulmányait, például az alábbiakat.

-
- *A jövő iskolái I-II.* 1906.
 - *A kultúra és pedagógia.* 1907.
 - *Elmélet és gyakorlat.* 1907.
 - *Nemi felvilágosítás.* 1907.
 - *A nevelés fogalma és célja.* 1907.
 - *Az egyéniség.* 1908.
 - *A magánvizsgálatokról.* 1909.
 - *A város kulturális programja.* 1910.
 - *Szociológia a tanítóképzőben.* 1910.
 - *Reformok és az iskola.* 1911.
 - *A tanítók továbbképzése.* 1912.
-

Weszely Ödön életének újabb fordulópontja tulajdonképpen a főreáliskola igazgatójának a Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára 1910 februárjában benyújtott magántanári habilitációs kérelmével jelölhető, bár ennek következményei csak később mutatkoznak meg. A habilitációs eljárásra A modern pedagógia útjain című tanulmánykötetét nyújtja

be, amely alapján a nagyon felkészült és szigorú bírálók a jelentkezést elfogadhatónak ítélik. *Fináczy Ernő* véleményének egy részlete így hangzik (idézi Németh, 1990.):

Aki tudja, hogy Magyarországon mi mindent árulnak a pedagógia cégére alatt, és hogy mily fecsegéssé fajult ez a tudománykör azoknál, akik filozófiai alap, történelmi ismeret és szaktudományi felkészültség nélkül pedagógusnak vallják magukat, az ebben a könyvben – jelzett hiányainak dacára is – fel fogja találni azokat a kvalitásokat, melyek Weszely tudományos törekvéseinek komolyságára vallanak, és a jövőre vonatkozó alapos reményekre jogosítanak. Mindezek alapján melegen ajánlom, hogy dr. Weszely Ödön a magántanári képesítés további cselekményeire, azaz: szabályszerű kollokviumra és próbaelőadásra bocsáttassék. (3)

A sikeres kollokvium után A metodika feladata címmel tartotta meg próbaelőadását, majd az egyhangú elismerő vélemények eredményeként Weszely Ödön 1910 decemberében megkapta magántanári kinevezését. Első egyetemi előadásait 1911-ben hirdeti meg A tanítás módszere és technikája címmel. Ezt a stúdiumot később pon-

zsonyi és pécsi működése alatt is heti két órában folyamatosan megtartotta.

1918 márciusában Weszely Ödönt kinevezték a Pozsonyi Egyetem pedagógia-professzorává. A gyermek című folyóirat röviden összefoglalja azokat az érveket, amelyek a kinevezés mellett szólnak, ezek az alábbiak (idézi Németh, 1990.):

Két fő műve, A modern pedagógia útjain és a Pedagógiai olvasmányok bizonyítják, hogy működése a pedagógiai tudományok minden ágát felöleli és mélyrehatóan műveli. Weszely pedagógiájának elméleti része a Herbart–Wilmann-féle pedagógiára épül fel, de metodikáját teljesen a modern pedagógiai tudomány, a gyermektanulmány, a kísérleti pedagógia alapján dolgozta ki. Az általa megteremtett fővárosi pedagógiai szeminárium a pedagógiai kiképzést is ezen az alapon vezette. Remélhető, hogy a fiatal pozsonyi egyetem pedagógiai tanszékét üde szellem fogja átjární, és a pozsonyi fiókkörben is pezsgő tudományos élet fog megindulni, amit csakhamar meg fog érezni minden iskolafaj, bizonyára a középiskola is. (4)

Az 1918 őszen meginduló oktatást a bekövetkező politikai események folyamatosan zavarták, végül 1919. január végétől teljesen lehetetlenné tették. A Budapestre visszatérelpült Weszely Ödön már az 1919–20-as tanévben meghirdette előadásait, azonban a zilált állapotok az eredményes munkát erősen gátolják. Az 1923–24-es tanévtől kezdődően

az egyetem már Pécsen működik, így Weszely Ödön is Pécsre költözik. Megszervezi a pedagógiai intézetet, illetve az ahhoz kapcsolódó könyvtárat és a laboratóriumokat, amelyek előfeltételei egy jelentős pedagógiai műhely kialakításának. Szervező munkáját segíti, hogy az 1923–24-es és az 1924–25-ös tanévben a Bölcsészettudományi Kar dé-

kánjának szerepét is betölti. A viselt tiszt-ségek sorában a legjelentősebbet, az egyetem rektorának szerepét is betöltheti, erre az 1929–30-as tanévben kerül sor.

Az egyetemen meghirdetett előadásai tematikai szempontból széles skálán mozognak, ezek általában heti 2 vagy 3 óras stúdiumok. A pécsi időszakból megemlíthetőek az alábbiak.

Weszely Ödön egyetemi működésének időszakában irodalmi munkássága is kiteljesedik, valószínűleg ekkor írja legalaposabb és legjelentősebb műveit. Ezek közül fontos megemlíteni az alábbiakat.

Az eddig vázolt életút szinte kiderített következménye, hogy Weszely Ödönt 1935 januárjában ki-

nevezik a Pázmány Péter Tudományegyetem pedagógiai tanszékének professzorává. Az örömmel fogadott megtiszteltetés azonban váratlan tragédiába torkollik. A nagy érdeklődéssel kísért első előadását február 25-én még meg tudja tartani, de néhány nappal később influenzában megbetegedett felesége meghal, majd egy tüdőgyulladás március 6-án Weszely Ödönt is elviszi.

A művelődés lényege és feltételei; Pedagógiai értékelmélet; A szellemi fejlődés tényezői; A nevelés története (különböző időszakokban); Pedagógiai és pszichotechnikai gyakorlatok; A magyar nyelv tanításának módszerei; Az idegen nyelvek tanításának módszerei

Nemzeti hivatásunk és kulturális feladataink. 1922.; Eszmék a javító nevelés szervezéséhez. 1922.; Bevezetés a neveléstudományba. 1923.; Népiskolai módszertan. 1926.; A korszerű nevelési kérdések. 1926.; Polgári iskolai tanárképzés. 1927.; Pedagógiai alapgfogalmak változása. 1928.; Az egyetem eszméje és típusai. 1929.; A középiskolai tanárjelöltek pedagógiai kiképzése. 1930.; Legújabb áramlatok a neveléstudomány terén. 1931.; Szellemi képességek fejlesztése. 1932.; A korszerű nevelés alapelvei. 1935.

A Pécsi Magyar Királyi Tudományegyetem rövid története

A Pécsi Egyetem 20. századi történetének kezdete rendhagyó módon nem Pécshez, hanem Pozsonyhoz kötődik. Bár új egyetemek alapításának gondolata Trefort Ágoston minisztersége idején (1872–1888.) is felmerült, közöttük a pozsonyi lehetősége is, azonban megvalósítása – a Kolozsvári Egyetem kivételével – elmaradt. Végül 1912-ben a XXXVI. törvényi cikk rendelkezett a debreceni és a pozsonyi egyetemek felállításáról. A pozsonyi egyetem megszervezése azonnal elindult. Ahogyan azonban a Pécsre költözés 75. évfordulójára megjelent emlékkötetben olvasható (Benke, 1998.):

... amikor Ő császári és apostoli királyi Felseje Bécsben 1912. október 19-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy az 1912. XXXVI. tc. értelmében Pozsonyban felállítandó magyar királyi tudományegyetem örök időkre a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem nevet viselhesse, senki nem gondolhatott arra, hogy az ünnepélyes megnyitás után még fél évtizedet sem fog élni. (5)

Az alapítást követően kirobbant I. világháború eseményei következtében az 1914–15-ös tanévben csak a jog- és államtudományi kart sikerült megszervezni, a többire a háborús évek alatt nem kerülhetett sor. 1918 tavaszán úgy tűnt, hogy az orvostudományi és a bölcsészet nyelv- és történelemtudományi karokra kinevezett tanárok ősze fel tudnak készülni az újabb két kar indítására. Ez valóban így is történt, azonban a történelem ismét közbeszólt. Bár 1918 őszén mindhárom kar megkezdte működését, azonban a politikai nyugtalanság folyamatosan zavarta a nyugodt munkát, végül 1919 januárjában a szlovák hatóságok megszállták az egyetemet, rektorát letartóztatták, majd az intézményt bezárták. A nyár elejére teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy a pozsonyi magyar királyi tudományegyetem végleg megszűnik.

Az Erzsébet Tudományegyetem tanárainal együtt – a Kolozsvári Egyetemhez ha-

sonlóan – Budapestre költözött. Némi tanácstalanság után az 1921-es döntés értelmében új helyét Pécssett jelölték ki. A Budapesten töltött négy tanév után 1923. október 14-én Pécssett nyitja meg kapuit a Pécsi Magyar Királyi Tudományegyetem. Az itt működő karok száma négyre emelkedett, mert a Pozsonyban megszervezett három karhoz (állam- és jogtudományi kar, bölcsészettudományi kar, orvostudományi kar) csatlakozott a korábban Sopronban működött evangélikus hittudományi fakultás is.

A város lassan befogadja új egyetemét és az egyetem is kezdi megszervezni önmagát: új központi épületek épülnek, kialakulnak a könyvtárak, laboratóriumok, klinikák, azaz az egyetem működőképesé válik. 1940-ben azonban újabb megrázkódtatás éri a fiatal intézetet, mert elveszti kiemelkedő fakultását, a Kolozsvárra helyezett bölcsészettudományi kart. Néhány évvel később a csonkulások tovább folytatódnak. A II. világháború végén a köztársaság kikiáltásával előbb elveszíti a királyi jelzőt, majd az 1946–47-es tanév végén eltiltják az Erzsébet név használatát. 1950-ben megszűnik az evangélikus hittudományi kar, de a még megmaradt két kar számára is az 1950–51-es tanév az utolsó. 1951. tavaszán kivált a Pécsi Orvostudományi Egyetem, ezzel az Állam- és Jogtudományi Kar ismét egyedül maradt.

Weszely Ödön a Pécsi Erzsébet Tudományegyetemen

Weszely Ödön 1917 őszén pályázta meg az Erzsébet Tudományegyetem pedagógia tanszékének professzori posztját, amelyre rajta kívül még hatan adták be pályázati anyagukat. A bíráló bizottság tagjai közül hárman – *Hodinka Antal*, *Kornis Gyula* és *Fináczy Ernő* – *Imre Sándor* és *Weszely Ödön* kinevezését javasolták, mindkettőt egyenlő helyen és egyenlő sorrendben (*unico et aequo loco*). A negyedik tag – *Alexander Bernát* – azonban *Weszely Ödönt* jelöli első helyen. Ezzel gyakorlatilag el is dőlt a pályázat sorsa, még akkor is, ha a kinevezést megelőző napokban a már említett – és a tanszékre szintén pályázó – *Gockler Lajos* a bi-

rát körül kisebb botrányt kavart. (Erről részletesen ír: Komlósi, 1986.)

A kinevezést követő hónapokról az előző részben már szóltunk. A Pozsonyból Budapestre költözött egyetem bizonytalan helyzetét az 1921-es XXV. törvénycikk igyekszik megoldani, amikor a már meglévő három kart Pécsre helyezi. Az előkészületek 1923 őszére befejeződnek, így az 1923–24-es tanév megnyitására már Pécssett kerül sor. Ebben a tanévben a Bölcsészeti-, Nyelvi- és Történettudományi Kar dékáni posztját Weszely Ödön tölti be.

Az Egyetemi Tanácsot beiktató ünnepi közgyűlésre 1923. október 14-én került sor. Az ünnepi és tanévnyitó beszédet Weszely Ödön bölcsészkar dékán tartotta, Az egyetemi tanulmányok módszeréről címmel. Az ünnepségen megjelent gróf *Klebsberg Kunó* is, aki felszólalásában az új pécsi egyetemet magyar Heidelbergnek nevezte és kifejtette, hogy az egyetemnek a szellemtudományi idealizmust kell szolgálnia.

Weszely Ödön tanévnyitó beszéde olyan témát fejtet, amely egy induló új egyetem szempontjából is rendkívül fontos, de maga a szerző is többször választja tanulmányainak tárgyául: arról szól, hogy az egyetem az ifjúság és a tanárok egyetemessége, amelyen belül az igazi egyetemi felkészítés az ifjúság öntevékenységre épül. Ezekről így beszél (Weszely, 1923):

Az ifjúság az egyetem ősi hagyománya szerint az egyetemi közgyűlésnek éppúgy részese, mint a dignitariusak és a tanárok. Ők egyetemi polgárok, s ez a régi elnevezés is jelzi, hogy az egyetem mindig önálló szervezet volt, felruházva autonómiával, privilégiumokkal, jurisdikcióval, sőt néha pallosjoggal is. Az egyetem a tanárok és a tanulók közössége, egyetemessége; az egyetemi hallgatók pedig polgárok, az egyetem polgárai; polgárokká avatjuk őket a beiktatás alkalmával, s egyetemi polgárokká teszi őket az a fogadalom, mellyel alávetik magukat az egyetem törvényeinek. ...

Az egyetem az igazság önzetlen kutatásának szenteli munkáját. Itt nem csupán bizonyos ismeretanyag megszerzéséről van szó. Az ismeretek bizonyos mennyisége elő-

feltétele annak, hogy ez a munka megindulhasson. Azért az ifjúságnak, midőn ide belép, ezt az ismeretmennyiséget már magával kell hoznia. Az egyetemi tanár nem korrepetitor, aki betanítja az ifjút arra, amit a vizsgálaton tudni kell. Néha ezzel egyáltalán nem is foglalkozik, ezt teljesen a fiataltság önálló munkásságára bízta.

Ez nem jelenti azt, hogy az egyetemi tanár nem pedagógus. Pedagógus ő is, de az ő pedagógiai eljárása más. Az egyetemi pedagógia az ifjúság öntevékenységén épül fel. Önálló munkát kívánunk az ifjútól, kit szabadnak és önállóknak tekintünk. Szabad elhatározásából jó hozzánk, szabadon választja azt a tudományszakot, melyet művelni akar s hisszük, hogy ebben a választásban őt az illető tudomány iránti érdeklődés és szeretet vezeti. A vizsgák nem is lényegesek a tanulmány szempontjából, sőt a pályára képesítő vizsgák függetlenek is az egyetemtől, s csakis a doktori fok az, mely az egyetem egyetlen minősítése. Ez azonban eredetileg nem képesít semmiféle pályára, csak a tudományosság fokát jelzi, azt, hogy a tudósok, a doktorok befogadják őt maguk közé, mert a tudománynak azon a fokán áll, hogy önállóan is folytathatja a tudományos kutató munkát. ...

Az igazi egyetemi tanulmány nem az, midőn a hallgató az előadáson passzív jelen van, hanem az, midőn aktív részt vesz a kutató munkában, s az intézetekben, a laboratóriumokban és a szemináriumokban együtt dolgozik társaival s együtt dolgozik tanáraival. Az egyetem tehát voltaképp az együtt dolgozók egyetemessége, munkaközössége, mely a tanár vezetése alatt áll.

Az előadás már csak eredmények összefoglalása, a tanár rendszerező munkájának előterjesztése, bevezetője, vagy befejezője, esetleg kísérője a közös laboratóriumi vagy szemináriumi munkának, de mindenestre csak egy része az egyetemi tanulmányozásnak, mely magában véve – ilyen közös, együttes laboratóriumi és szemináriumi munka híján – kellő alap nélkül szűkülöködik. (6)

A fenti összefoglalásból jól érzékelhetően kitűnik Weszely Ödön egyetem-felfogása, illetve az egyetem kiépítésével kapcsol-

latos elképzeléseinek lényege. Azért szükséges ezt említeni, mert az 1924–25-ös tanévben is bölcsészkarri dékánként dolgozik, sőt az ezt követő tanévben prodékánként segíti a kar vezetőinek munkáját. A fenti elképzeléseinek saját szakterületére vonatkoztatva természetes következménye, hogy Pécsre érkezve megszervezi a Tanárképző Intézetet és a pedagógiai és pszichológiai laboratóriumokat. Ezek működéséről részletes adataink egyelőre nincsenek, azt azonban tudjuk, hogy A középiskolai tanárjelöltek pedagógiai kiképzése című tanulmányában a szaktudományokban való felkészültséget azonos súlyúnak tekinti a szakmára (a pedagógus-szakmára) való felkészültséggel. Erről így ír (idézi Komlósi, 1986.):

A tanár nem csak egy-egy szaktudományban akar szakember lenni, hanem a nevelés és tanítás terén is. A pedagógia tehát minden tanárnak éppoly szaktárgya, mint a választott tudományszakok, melyeket tanítani fog. (7)

Weszely Ödön pécsi működése valószínűleg kivívta helybeli kollégái elismerését is, mert 1929-ben már a rektori címre jelölik. Mint korábban már elhangzott, a Pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem négy karral működött, ezek az alábbiak:

- Bölcsészeti-, Nyelvi- és Történettudományi Kar,
- Evangélikus Hittudományi Kar,
- Jog- és Államtudományi Kar,
- Orvostudományi Kar.

A rektorválasztás folyamatában az elektorok szavazatai alapján döntöttek a jelölt személyéről. Mindegyik kar 4–4 elektorral rendelkezett, akik titkos szavazással foglaltak állást. 1929. június 5-én az 1929–30-as tanévre Weszely Ödönt választották meg az egyetem rektorának. A szavazás után egy rektor-elektorokból álló küldöttség – tagjai: *Kiss Jenő*: hittudományi kar, *Bozóky Géza*: jogtudományi kar, *Pekár Mihály*: orvostudományi kar, *Hodinka Antal*: bölcsészettudományi kar –, kereste fel a jelöltet, aki a választást elfogadta és a küldöttség kíséretében vonult a tanácssterembe. Itt a leköszönő rektor, *Imre József* köszöntötte Weszely Ödönt, aki a kitüntető címért köszönetet mondott. Még ezen a napon fogadta a

Dunántúl című lap munkatársát és – többek között – az alábbiakat nyilatkozta (idézi Visegrády, 1986.):

A rektornak nem lehet más programja, mint ami az egyetemé. Ő képviseli és végrehajtja az egyetemi tanárok közös akaratát, s ha lehetnek is véleménykülönbségek, egyben teljes az összhang: valamennyien arra törekcsenek, hogy komoly, békés és minél értékesebb tudományos munkával biztosítsák a pécsi egyetem jövőjét, s ezzel szolgálják a magyar kultúrát és a magyar jövőt. A rektor legfőbb feladata biztosítani az egyetem falain belül folyó tudományos munkásságnak külső és belső feltételeit. Ehhez szükséges a harmónia, harmónia a kultúránk legfőbb irányítójával, a miniszterrel, s harmónia a tanári karral, s az ifjúsággal. De fűzük szorosabbra a kapcsolatot az egyetem és a pécsi társadalom között is, egyesülésben az erő, harmóniában az eredményes munka biztosítéka! A magyar jövőt csak fokozott kulturális munkával biztosíthatjuk. (8)

A leendő rektor fenti szavaiban fontos gondolat a tudományos kutatómunka külső és belső feltételeinek biztosítása, a harmónia megteremtése az oktatók és hallgatók között, valamint a befogadó várossal való kapcsolat szorosabbra fűzése. Ebben az időben az egyetem infrastruktúrájának kiépítése még meglehetősen kezdeti stádiumban van, ugyanakkor a lassan kibontakozó gazdasági világválság már érezteti hatását. Ezért feltétlenül fontos Pécs város anyagi támogatásának megnyerése. A helyzetet jól ismerő rektorjelölt erre az összefüggésre már első nyilatkozatában felhívta a figyelmet.

Az új rektor 1929. szeptember 22-én, a Pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem ünnepélyes tanévnyitó közgyűlésén tartotta meg rektori székfoglalóját Az egyetem eszméje és típusai címmel. Előadásában bemutatja a francia, az olasz, a német, az angol és az amerikai egyetemek jellemző sajátosságait, ugyanakkor szól a hazai fővárosi és vidéki egyetemek különböző jegyeiről is. Ez utóbbiakról így fogalmaz (Weszely, 1929.):

A magyar egyetemeknek is vannak speciális jellemvonásaik. A budapesti egyetem más, mint a vidéki egyetemek. Helyesen

mondja *Szekfü Gyula*: a nagyvárosi és vidéki kultúrcentrum és a nagyvárosi és vidéki egyetem között nemcsak kvantitásbeli, hanem egyenesen konstrukcionális különbségek vannak, mindkettő más talajban áll, más feladatokkal és ezek elvégzésére más belső szervezettel rendelkezik.

De a vidéki egyetemek sem egyformák, mert más a légkörük, s a nagy általános feladatok mellett, melyek ugyanazok maradnak Budapesten, az Alföldön, vagy a Mecsek alján, vannak speciális és helyzet adta feladataik. Ezek az új magyar egyetemeknél csak most vannak kialakulóban. Ezek az egyetemek sokkal fiatalabbak, sem hogy valamely tradíció kifejlődhetett volna. De a kezdetek megvannak. Miniszterünk, gróf Klebelsberg Kunó messzire ható tekintettel már meglátta ezeket a feladatokat, s kijelölt ilyeneket egyes vidéki egyetemek számára. Így a debreceni és szegedi egyetemek számára az Alföld-kutatást. Egyik helyen inkább a néprajzot, másutt a természettudományokat óhajtja nagyobb mértékben felkarolni.

Midőn miniszterünk, gróf Klebelsberg Kunó a mi pécsi egyetemünket magyar Heidelbergnek nevezte, azt a gondolatot akarta kifejezni, hogy ez az egyetem a szellemtudományi idealizmus szolgálatában áll. *Gragger Róbert* is az említett német könyvben egyetemünk bölcséleti karát mint az új szellemtudományi irány és az új idealizmus képviselőjét állította be. Ez azt jelenti, hogy egyetemünk be van állítva a mai kor legfontosabb szellemi áramlatába. De maradnak helyi jellegű, speciális feladatai is. Miniszterünk dicsérőleg említette meg, hogy felismerte egyetemünk megoldandó feladatait, midőn az orvosi kar az egyke ellen küzd, s hozzátehetem, hogy általában a Dunántúl egészségügyéért. Ehhez fűződik a büntetőjogi szeminárium munkája, mely ugyancsak ezt a kérdést büntetőjogi szempontból tárgyalja, s általában Baranya megye kriminalitásával foglalkozik. Kartársaimmal való eszmecsereink folyamán az a vélemény alakult ki, hogy ezeket a helyi feladatokat mind egyesíteni lehet egy gondolatban s ez az, hogy a pécsi egyetem mint a Dunántúl egyeteme a Pannónia-kutatást

tűzheti ki helyi feladatul. A Dunántúl régi kultúrája erre rengeteg anyagot kínál. Rengeteg történelmi és archeológiai anyag vár feldolgozásra. Népművészete, sajátos magyar népköltészete, nyelve, tájszólásai, de természeti viszonyai is, hiszen itt a Balaton, itt vannak hegyei, mind sajátos, egymástól eltérő alakulással.

Ám mindezek természetesen csak a minden egyetemmel közös nagy tudományos feladatok megoldása mellett fölmerülő külön feladatok, melyek sajátos egyéni szint adnak az egyetemnek, de nem változtatnak azon, ami az egyetem lényegét teszi. (9)

Weszely Ödön az egyetem történeti kialakulásának és fejlődésének elméleti szintű elemzése mellett sokat foglalkozott az aktuális és speciális feladatok megoldásával is. Valószínűleg az egyetem és a befogadó város vezetőinek hosszabb együttműködése alapozta meg azt a jó viszonyt, amelynek eredményeként a város egyre inkább sajátjának érezte az egyetemét. Pécs város törvényhatósági bizottsága 1928. december 29-én – tehát még Imre József rektorsága idején – áttekintette az egyetemi fejlesztések anyagi hátterét, és úgy döntött, hogy teherbíró képességéhez mérten támogatja a beruházásokat. Ezt illusztrálja az alábbi részlet (idézi Visegrády, 1986.):

„Arra az esetre, ha az (egyetem) továbbfejlesztésének költségeit az államkincstár nem fedezhetné teljes egészükben saját terhére, Pécs szabad királyi város közönsége – szerényebb vagyoni helyzete ellenére, az adózó polgárok és a városi háztartás anyagi ereje végső megfeszítése árán is – kész a beruházó tőkének tárgyalásokkal egyetértően megállapítandó megfelelő részét a saját terhére elvállalni és fedezni. Mindenkit biztosítunk, hogy – mihelyt megtörténik illetékes felsőbb helyen az elhatározó lépés – a város közönsége ezt méltóképpen fogja viszonzni és a tőle telhető legmesszebbmenő készpénzbeli újabb áldozat meghozatalával is igazolni fogja, hogy a dunántúli egyetem sorsát valóban a lelkén viseli.” (10)

Ugyanez a dokumentum számba veszi az oktatásban, a gyógyításban, a hallgatók gyakorlásában és a diákjóléti intézményekben kielégítésre váró szükségleteket is,

ügyelve arra, hogy ne csak a beruházások szerepeljenek a listán, hanem a feltétlenül szükséges fejlesztések is, az alábbiak szerint (idézi Visegrády, 1986.):

„Jog- és Államtudományi Kar:

24 helyiség biztosítása,
az új szemináriumok felszerelése.

Orvostudományi Kar:

– a közkórházi kötelezettség teljesítéséhez a szükséges ágyszám biztosítása,
– a gyermekklinika fertőző és sebészeti osztályának kibővítése,

– 6 új épület emelése (intézetek és klinikák számára),

– a kísérleti és elméleti intézetek, valamint a klinikák belső felszerelésének kiegészítése és ellátmányának felemelése,

– a 3 hiányzó kisklinikai tanszék és a hozzájuk szükséges állások és klinikák megszervezése,

– a törvényszéki orvostani és kórtani tanszéknek, mint új tanszék megszervezése,

– az elméleti és klinikai tanszékknél a segédtagozat megfelelő szaporítása.

Bölcsészeti-, Nyelvi- és Történettudományi Kar:

– a hiányzó 26 szoba és 5 tanterem kialakítása,

– valamennyi intézet belső felszereltségének kiegészítése,

– az újonnan szervezendő 5 természettudományi tanszék munkájához szükséges tudományos és muzeális felszerelés biztosítása,

– a hiányzó természettudományi tanszékek megszervezése.

Diákjóléti intézmények:

– a Nagy Lajos kollégiumnak megfelelő, végleges otthon biztosítása,

– az Erzsébet kollégium kibővítése mintegy 30–50 ágygal, a Collegium Magnosticum megépítése,

– Diákház létesítése. (11)

Valószínűleg Weszely Ödön rektor hatékony érdekegyeztetési és diplomáciai akcióinak köszönhetően az egyetem és a város együttműködése egyre eredményesebbé vált. Az 1930. február 26-án összeülő városi közgyűlés egyhangúlag állást foglalt az egyetem fejlesztése mellett, ugyanakkor magára vállalta az összes létesítendő beruházások 25 %-át. Ezen az ülésen Weszely személyesen is jelen volt és a város nagylelkű ajánlatát a következő szavakkal közönte meg (idézi Visegrády, 1986.):

Mint az Erzsébet Tudományegyetem rektora, a legnagyobb örömmel üdvözlöm ezt a javaslatot. Örvendetes ez a javaslat azért, mert ezzel Pécs város rálépett arra az útra,

amely nem csak az egyetemnek, hanem magának Pécs városának továbbfejlesztéséhez is vezet. Örvendetes ez a javaslat azért is, mert jele annak, hogy Pécs város közönsége jól tudja, milyen értéket jelent számára az egyetem a maga 1375 hallgatójával, klinikáival, tudományos intézeteivel, tanáraival, orvo-

saival, és nagyszámú segédtagozatával. S örvendetes végül ez a javaslat azért, mert ezzel Pécs városa egyetemét végleg ide láncolhatja.

Pécs városa tudatában van annak, hogy mit jelent számára az egyetemi ifjúság, és örömmel látja falai között ezt a nagy hallgatót. Azonban meg kell adni ennek a hallgatóságnak a lehetőséget arra, hogy az előadásokat hallgathassa, mert hiszen lehetetlen, hogy 200-an szorongjanak olyan teremben, amely csak 50 hallgató befogadására alkalmas. Örömlünk kell, hogy az ifjúság ilyen nagy számban keresi fel a pécsi egyetemet, s örömlünk kell, hogy a betegek bizalma a pécsi klinikák felé fordul, s nem csak Pécs, hanem a vidék is olyan nagy számmal keres gyógyulást a pécsi orvosi intézetekben. Hiszen a lefolyt tanévben a pécsi klinikákon 11 150 beteg fordult meg.

Az eddig vázolt fejlemények lehetővé tették,

hogy meginduljon a mai Állam- és Jogtudományi, illetve

a Közgazdaság-tudományi Karok központi épületének kivitelezése. Az

1930. szeptember 17-én tartott tanévnyitói beszédében Weszely Ödön további eredményeket is felsorol.

Ezek az adatok mutatják, hogy azt az ideiglenes állapotot, amely talán megfelelt még a pécsi egyetem idehelyezésekor, bár akkor is csak nagy nehézséggel tudta hivatását teljesíteni egyetemünk, ma már egyáltalán nem lehet fenntartani.” (12)

Az eddig vázolt fejlemények lehetővé tették, hogy meginduljon a mai Állam- és Jogtudományi, illetve a Közgazdaság-tudományi Karok központi épületének kivitelezése. Az 1930. szeptember 17-én tartott tanévnyitó beszédében Weszely Ödön további eredményeket is felsorol, például (v. ö.: Visegrády, 1986.):

- az 1929–30-as tanév második felében megkezdte működését az egyetemi gyógyszerár,

- a bölcsészettudományi karon megszervezték az állattani tanszéket, amelynek működésében Weszely egy új karnak, a matematikai – természettudományi karnak a kezdeményeit szerette volna látni,

- a hallgatók létszáma folyamatosan emelkedett, az új tanévre már 1377 fő iratkozott be (ez a korábbi tanévhez viszonyítva több, mint 100 fős növekedés),

- az 1929–30-as tanévben az egyetemen 10 főt avattak honoris causa doktorrá és hatan nyerték el az egyetemi magántanár címet,

- megjelent az egyetem Almanachja, részletesen bemutatva a fejlődő intézmény mindennapi életét,

- az egyetem az idegen nyelvek oktatásának segítése céljából korszerű technikai eszközöket szerzett be,

- az Egyetemi Tanács a rektor javaslatára az 1930–31-es tanév I. félévétől minden karon elrendelte a gyors- és gépirás tanítását.

Az eddig felsorolt adatok minden bizonnyal érzékeltetik, hogy a folyamatosan alakuló és fejlődő Pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem életében Weszely Ödönnek jelentős szerepe volt. Itt viselt tisztségeiben valószínűleg segítették őt azok a tapasztalatok, átélt előzmények, amelyeket *Horváth Boldizsár* magántitkáráként, a főváros közoktatási rendszerének átszervezőjeként, a Budapesti Pedagógiai Szeminárium megszervezőjeként és működtetőjeként, folyóirat-szerkesztőként és az induló

pozsonyi egyetem tanáráként szerezhette. A Rein-szemináriumon szerzett benyomásai és felismerései már a Pedagógiai Szeminárium működésébe is beépültek, ezért valószínű, hogy ezek a hatások a pécsi műhely munkájába is beépültek.

Az egyetem építésében vállalt feladatai mellett Weszely Ödön szaktudományos munkássága a pécsi évek alatt is kiemelkedő volt. Az évnyitó beszédek kapcsán már említett és röviden bemutatott tanulmányok mellett a mindennapi oktató munkában is felhasználható szakanyagokat érdemes megemlíteni, ilyenek például az alábbiak:

Pedagógiai alapfogalmak változása. Budapest, 1928. Minerva Társaság. Minerva Könyvtár XVII. 12 old.

Legújabb áramlatok a neveléstudomány terén. Budapest, 1931. Különlenyomat a Magyar Paedagógia 1931. évi 3–4. számából. 20 old.

A gyermektanulmány jelentősége és problémái. Budapest, 1932. Különlenyomat a Kisdiednevelés 1932. évfolyamából. 27 old.

Az említett kis kötetek máig fennmaradt egyetemi könyvtári példányait vizsgálva valószínűsíthető, hogy a szerző egyetemi és továbbképzési taneszköznek szánta azokat. A viszonylag egyszerű és jól érthető szöveg a tanulhatóság feltételeit elégíti ki, ugyanakkor a bőséges lábjegyzet a téma iránt mélyebben érdeklődőket is megfelelően orientálja. A pedagógiai alapfogalmak jelentésének, vagy maguknak a fogalmaknak a változását nem csak megállapítja, hanem be is mutatja, például az alábbi szemelvényben (Weszely, 1928.):

A nevelés eszménye nem a múltban van, hanem a jövőben. Nem a múlt embere az, nem a klasszikus koré, hanem a jövő embere: a szociális lény.

A régi nevelés is a társadalom számára nevelt. De az új nevelésben ez a fogalom: szociális egészen más szerepet játszik. Ma a társadalmi szempont a kiindulás. Az egész nevelés a társadalom szempontja alá van helyezve. A társas közösség által a társas közösség számára nevelni, ez a jelszó. Ez több, mint amit a régi pedagógia kívánt. Egyik fontos különbség éppen az, hogy ezt a társas közösséget teszi nevelővé a nevelő sze-

mélye helyett. Épp ezért a nevelő már nem fegyelmez, nincs szigor vagy engedékenység, nincs tekintély, nincs büntetés, ezek helyébe az önkormányzat lép, a szabadság és felelősség. (13)

Nagyon érdekes tudományfejlődési folyamat figyelhető meg abban a felvetésben, amelyet Weszely Ödön az általános műveltség kapcsán kifejt, ugyanis az általa megfogalmazott gondolat mintegy 4 évtizeddel később *Kiss Árpád* Műveltség és iskola című művében jelenik meg újra, majd végül realizálódik a Nemzeti Alaptanterv alapvizsga-követelményeiben – függetlenül attól a kérdéstől, hogy végül ez utóbbi életbe lép-e, vagy sem. Erről Weszelynél az alábbiakat olvashatjuk (Weszely, 1928.):

Más értelmet kap ez a szó műveltség is. A régi pedagógiában oly gyakran hangsúlyozott általános műveltség mint képtelenség, üres fantom, száműzetésbe kerül. Nincs általános műveltség, ilyen nem lehet adni. Mindenkinek csak a saját műveltségét adhatjuk meg, azt, mely az ő lelki struktúrájának megfelel. (14)

Ma is nagy érdeklődéssel olvashatjuk Weszely azon sorait, amelyeket a neveléstudomány legújabb áramlatairól 1932-ben írt. Természetesen a mai értelmező számára nem azok az irányzatok a fontosak, amelyek esetleg már kihulltak az idő rostáján, vagy pedig már csak nyomokban figyelhető meg, hanem az a témakezelés, amellyel Weszely a jellemzőket szándékozik megragadni. Ez a felismerése is fellelhető mai közgondolkodásunkban (Weszely, 1931.):

A nagy válságok mindig a nevelés felé fordítják a figyelmet. Így történt ez a harmincéves háború idején, mikor a háború folytán hontalanná lett *Comenius* agitációja egész Európában érdeklődést tudott kelteni a nevelés ügye iránt. Így történt ez 1807-ben, midőn *Napóleon* Németországot megalázta s *Fichte* Berlinben tartott hatalmas előadásaival fordult a német nemzethez, melyek *Reden an die deutsche Nation* címen jelentek meg s melyek Pestalozzi gondolatait vitték be a világ köztudatába. Csak a neveléstől remélhető – írja – a német nemzet megmentése. ... Így történik ez nálunk is válságos időkben. ... A nevelés gondolata-

tához való fordulás tehát menekülés, menekülés a küzdelmes és gyötrelmes jelenből a ragyogó és boldog jövőhöz. (15)

Összegzés

Weszely Ödön a Pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem pedagógiai tanszékének professzoraként, a Bölcsészeti Kar dékánjaként és az egyetem rektoraként nagyon sokat tett az intézmény megmaradásáért, fejlesztéséért és a város közgondolkodásába való beépítéséért. Miközben ezen a területen sikeresen működött, egyetemi tanárként, neveléstudományi kutatóként is kiemelkedőt alkotott. Életművének valódi nagyságát csak élettörténete egészének ismeretében értékelhetjük reálisan.

Jegyzet

(1) NÉMETH ANDRÁS: *Weszely Ödön. Magyar pedagógusok sorozat*. Szerk.: Kelemen Elemér. Budapest, 1990. Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum. 5. old.

(2) U. o. 9–10. old.

(3) U. o. 20. old.

(4) U. o. 21. old.

(5) BENKE JÓZSEF: *Az Erzsébet Tudományegyetem rektori és dékánjai*. Pécs, 1998. Pécsi Orvostudományi Egyetem. 9. old.

(6) WESZELY ÖDÖN: *Az egyetemi tanulmányok módszeréről*. Budapest, 1933. Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda. 3., 7. és 9. old.

(7) KOMLÓSI SÁNDOR: *Weszely Ödön életútja*. In: Baranyai Művelődés. 1986. 2–3. szám. 12. old.

(8) VISEGRÁDY ANTAL: *Weszely Ödön rektori működése*. In: Baranyai Művelődés. 1986. 2–3. szám. 48. old.

(9) WESZELY ÖDÖN: *Az egyetem eszméje és típusai*. Budapest, 1929. Minerva Társaság. Minerva Könyvtár XXI. 32–33. old.

(10) VISEGRÁDY ANTAL: *Weszely Ödön rektori működése*. In: Baranyai Művelődés. 1986. 2–3. szám. 49. old.

(11) U. o. 49–50. old.

(12) U. o. 50–51. old.

(13) WESZELY ÖDÖN: *Pedagógiai alapfogalmak változása*. Budapest, 1928. Minerva Társaság. Minerva Könyvtár XVII. 8. old.

(14) U. o.

(15) WESZELY ÖDÖN: *Legújabb áramlatok a neveléstudomány terén*. Budapest, 1931. Különnyomat a Magyar Paedagógia 1931. évi 3–4. számából. 4–5. old.

Kocsis Mihály